

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ БЮДЖЕТНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЇХ РОЛЬ У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ

Загальновідомо, що процеси економічного зростання визначаються розмірами і структурою інвестицій, темпами їх освоєння. Інвестиційна діяльність є одним з ключових факторів суспільного розвитку, оскільки забезпечує відтворення робочої сили, оновлення основних фондів виробничої та невиробничої сфер і весь відтворювальний процес в економіці. Інтенсивність та ефективність інвестиційної діяльності – запорука сталого економічного розвитку.

Державне інвестування (наприклад, науки, освіти) забезпечує виробництво інноваційними продуктами, технологіями, машинами, механізмами, що здатні сформувати якісно нові конкурентні переваги національної економіки на світових ринках товарів, робіт і послуг. Витрачені на розширене відтворення інвестиційні ресурси через певний період часу ведуть до створення нових робочих місць, зростання ВВП, що за допомогою каналів розподілу сприятиме підвищенню життєвого рівня [1, с. 10].

Розбудова інфраструктурних об'єктів у рамках реалізації інвестиційних програм (проектів) у соціальній сфері або в галузевому зрізі – енергетика, зв'язок, транспорт, водопостачання тощо – має ключове значення для розвитку села, селища, міста, території, галузі економіки та країни в цілому. Інфраструктурні об'єкти справляють певний позитивний вплив на окремі галузі економіки, які забезпечують надання населенню якісних послуг та сприяють розширенню мережі бізнес-контактів [2, с. 49]. Сучасні комфортні умови життя, розвинута інфраструктура (як соціальна, так і виробнича) є лакмусовим папірцем для припливу інвестицій, які, у свою чергу, ведуть до пожвавлення економічної активності. Саме держава, направляючи бюджетні інвестиції на інвестиційні програми і проекти, бере активну участь у розбудові інфраструктурних об'єктів та соціально-економічному розвитку країни. Завдання держави – не тільки інвестувати, а й визначати ті цілі, які відповідатимуть суспільним інтересам.

Слід зазначити, що термін «бюджетні інвестиції» є досить поширеним та вживаним як в наукових джерелах, так і в бюджетній практиці. Із-за відсутності законодавчого визначення даного поняття в науковій

літературі має місце різне трактування даної економічної категорії, а її дослідження набуває все більшої актуальності.

Так, вчені О. П. Кириленко та Б. С. Малиняк акцентують увагу на тому, що тлумачення терміну «інвестицій» в бюджетній сфері має певні особливості, порівняно із визначенням його змісту стосовно умов реального сектору економіки. По-перше, бюджетні видатки не використовуються для придбання цінних паперів з метою їх перепродажу для отримання спекулятивної вигоди, бюджетним інвестиціям властиві ознаки довгострокових інвестицій. По-друге, враховуючи специфіку фінансової діяльності, яка не передбачає створення стабільних залишків оборотних фондів показники обсягу бюджетних інвестицій відображають вартість виготовлення або придбання тільки основних фондів та не враховують видатки на збільшення величини оборотних активів бюджетного сектору [3, с. 23].

На думку ряду вчених, бюджетними інвестиціями є видатки з державного та місцевих бюджетів, які спрямовуються на фінансування державних цільових програм економічного, науково-технічного, соціального розвитку, програми розвитку окремих регіонів, галузей економіки, фінансування інвестиційних проектів та придбання частки акцій чи прав участі в управлінні підприємством [4, с. 87].

Бюджетні інвестиції також трактують як вкладення бюджетних коштів у розвиток продуктивних сил, в об'єкти інтелектуальної власності, розвиток підприємств, удосконалення робочої сили тощо. При цьому створені за рахунок бюджетних інвестицій об'єкти виробничого та невиробничого призначення переходять у власність держави [5, с. 81].

Важливість даного економічного поняття полягає у тому, що через систему бюджетних інвестицій держава бере безпосередню участь в інвестиційних процесах. Виокремлення бюджетних інвестицій як особливого виду інвестицій зумовлено можливостями держави завдяки участі в інвестиційних процесах забезпечувати реалізацію національної стратегії соціально-економічного розвитку [6, с. 65].

Суспільне призначення бюджетних інвестицій виражається через їх функції, які проявляються у:

- формуванні та відновленні основних фондів, як економічної сфери діяльності, так і сфери надання суспільних послуг;
- перерозподілі інвестиційних ресурсів, через надання капітальних трансфертів населенню та суб'єктам господарювання;
- забезпеченні економічного зростання та стабілізації економічних процесів через державні інвестиції в пріоритетні галузі національної економіки;
- сприянні соціальному розвитку країни, регіонів та окремих територіальних громад [7, с. 207].

Основна мета бюджетних інвестицій полягає в інвестиційному забезпеченні розвитку реального сектору економіки та соціальної сфери. Відповідно, передбачається інвестування коштів в формування такої системи надання суспільних послуг, яка б забезпечувала високий рівень соціально-економічного розвитку, підвищувала б матеріальний добробут населення, забезпечувала б розвиток матеріально-технічної бази соціальної сфери, а також активізувала б інвестиційні процеси та сприяла б економічному зростанню в країні.

При цьому, як зазначає Т. Затонацька, враховуючи обмеженість державних коштів, виникає необхідність проведення на державному рівні кількісно обмеженого вибору пріоритетних напрямів щодо бюджетних інвестицій, а також підвищення ефективності їх використання [4, с. 88]. Проте, за останні роки не було запропоновано однозначного визначення пріоритетних напрямів щодо бюджетних інвестицій.

Серед основних напрямків сучасної бюджетної політики передбачено підвищення ефективності бюджетних інвестицій. В умовах низької динаміки приватних інвестицій зростання економіки можливо через збільшення обсягів і підвищення ефективності бюджетних інвестицій. Держава нарощує обсяг інвестиційних видатків, проте ці інвестиції не приносять очікуваних результатів для економіки, що обумовлено неефективністю вибору об'єктів фінансування – проектів, які створюють незначні позитивні зміни для господарського комплексу України, загальним несприятливим інвестиційним кліматом та значними корупційними втратами бюджетних коштів через поширену практику зловживань у даній сфері.

Отже, основним з інструментів економічного регулювання є бюджетні інвестиції. За їх допомогою здійснюються капітальні видатки на розвиток інфраструктури, на фінансову підтримку підприємств та організацій, реалізація інвестиційних проектів для забезпечення соціально-економічних програм розвитку країни. Також бюджетні інвестиції відіграють вирішальну роль для підтримки стабільності національної фінансової системи. Вони можуть здійснювати суттєвий вплив на стабілізацію і розвиток економіки за умови їх раціонального використання, навіть в умовах значного бюджетного дефіциту. Оптимальний розподіл державних капітальних вкладень за галузями економіки у поєднанні з виваженою податковою та інвестиційною політикою, розрахованою на довгостроковий період, заснований на використанні інформаційних ресурсів при прийнятті відповідних управлінських рішень, є одним із факторів стабілізації і розвитку національної фінансової системи та економічного простору загалом.

На нашу думку, досягнення позитивного результату інвестування бюджетних коштів можливе за умови дотримання основних вимог та правил інвестування, до яких слід віднести:

- формування достатніх бюджетних інвестиційних ресурсів для реалізації інвестиційних програм та проектів;
- підбір найбільш пріоритетних інвестиційних програм та проектів, які в майбутньому дадуть позитивний ефект;
- відбір на конкурсній основі виконавців інвестиційних проектів з врахуванням того, щоб за мінімальних витрат досягти максимального ефекту;
- використання інвестиційних коштів за призначенням;
- здійснення постійного державного контролю за формуванням та використанням бюджетних інвестиційних ресурсів;
- недопущення правопорушень в процесі фінансування інвестиційних програм та проектів.

Література:

1. Жернова Е. В. Регіональні ринки інвестиційних ресурсів: проблеми та перспективи: монографія. Сімферополь: Кримполіграфбумага, 2013. 140 с.
 2. Радіонов Ю. Д. Проблеми реалізації бюджетних інвестицій. *Економіка України*. 2015. № 2(639). С. 48–60.
 3. Кириленко О. П., Малиняк Б. С. Теорія і практика бюджетних інвестицій: монографія. Тернопіль: Економічна думка, 2007. 288 с.
 4. Затонацька Т. Г. Бюджетні інвестиції в реальний та людський капітал як інструмент впливу на соціально-економічний розвиток країни. *Наукові праці НДФІ*. 2008. № 1(42). С. 86–100.
- Рожко О. Бюджетні інвестиції та ефективність бюджетних програм. *Світ фінансів*. 2013. № 4. С. 80–88.
- Рожко О. Д. Інноваційно-інвестиційна спрямованість бюджетної політики України. *Фінанси України*. 2011. № 1. С. 64–73.
- Попель Л. А. Бюджетні інвестиції як складова інвестицій реального сектору економіки. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2011. № 2. Том 3. С. 205–209.